

**Strateški plan djelovanja
za razdoblje od 2004. do 2007. godine
(travanj 2004. godine)**

ANALIZA STANJA

Poslovni sektor, zajednice i građani diljem Europe prilagođavaju se i uče živjeti s realnošću ekonomske globalizacije, tehnološke transformacije, demografskih promjena i političke tranzicije. Nove realnosti stvaraju neslućene mogućnosti za mnoge europske građane, dok istovremeno povećavaju nesigurnost i nejednake mogućnosti za druge. U gotovo svakoj zemlji moguće je pronaći s jedne strane globalna okruženja (razvijenu tehnologiju, visoku razinu socijalnih usluga i rastuće ekonomsko natjecanje), a s druge strane područja s visokom stopom nezaposlenosti, niskom razinom tehnološkog napretka, niskim primanjima, lošim uvjetima stanovanja, problematičnim obiteljima, kriminalom, etničkim sukobima i onečišćenjem okoliša. Izazov je za kreatore politika razvoja sve veći jer je sve jasnije da se ravnoteža utjecaja i snage dijeli između države, tržišta i civilnoga društva. Tradicionalna hijerarhija moći i utjecaja mijenja se u korist građana i tvrtki koji imaju sve aktivniju ulogu u definiranju društveno-ekonomskih promjena i isticanju problema, što je prije bila isključivo odgovornost vlade.

Republika Hrvatska ušla je u proces tranzicije s naslijeđem od skoro pola stoljeća totalitarne ideologije, što je doprinijelo tome da civilno društvo u Hrvatskoj ima slabu tradiciju, te da građani nisu navikli na civilno/građansko zauzimanje za rješavanje svojih problema.

Iako je od početka 90-tih godina učinjen značajan napredak u afirmaciji civilnoga društva, u relativno kratkom razdoblju nije bilo moguće otkloniti sve posljedice njegova dugogodišnjeg zanemarivanja. Posljedica je takvoga stanja da je i danas većini građana, nenaviklih na to da građani svojim zauzimanjem i inicijativama mogu sudjelovati u rješavanju problema zajednice, pojam civilnoga društva apstraktan i u osnovi nerazumljiv.

Ovakvo stanje rezultat je neprilagođenosti i nedovoljne spremnosti struktura društva da prepoznaju vrijednosti za koje se zalaže civilno društvo u Hrvatskoj. Dio toga su i mediji, koji aktivnosti organizacija civilnoga društva u pravilu ne prate sustavno, već povremeno i često senzacionalistički, što široj javnosti ne daje pravi uvid u njegovu strukturu i značenje njegovih aktivnosti.

I same institucije civilnoga društva, uslijed neiskustva ili neznanja, svoj rad i vrijednosti za koje se zalažu često ne čine dovoljno vidljivima. Propuštaju izgraditi prepoznatljivost u široj javnosti, čime gube mogućnost dobivanja značajnije podrške za svoje djelovanje.

Na kraju, zbog dugotrajnog zatiranja tradicije mecenatstva i filantropije, civilno društvo još duže vrijeme ne može računati na privatni sektor kao vodeći izvor financiranja. Kratkotrajno razdoblje tijekom 90-tih u kojem je priljev stranih donacija popravio materijalno stanje organizacija civilnoga društva, završeno je. Pritom, u tom razdoblju značajnijeg dotoka međunarodnih financijskih potpora mali je broj aktera naučio gdje su potencijalni izvori novca i kako se do njih može doći. S druge strane, način financiranja koji je ustrojila država, i koji je u nekoliko posljednjih godina predstavljao jedini kontinuirani izvor prihoda za udruge, više nije mogao udovoljiti rastućim potrebama. Kao posljedica ovih okolnosti, i financijska je održivost sektora danas uglavnom nepovoljna.

OSNIVANJE NACIONALNE ZAKLADE

Kopenhaški kriteriji za pristupanje Europskoj uniji naglašavaju, među ostalim, da je snaga civilnoga društva pokazatelj vitalnosti moderne demokracije. Stoga, politički kriteriji stabilnosti institucija koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava te uvažavanje i zaštitu manjina, razumijevaju i poticanje razvitka civilnoga društva u državama kandidatkinjama, odnosno dosizanje minimalne potrebne razine razvitka civilnoga društva prema kriterijima Europske unije.

S tim u vezi, Republika Hrvatska odlučila je u 2003. godini uvesti novi model organizacijske strukture, koji će omogućiti daljnje poticanje razvoja civilnoga društva u uvjetima decentraliziranog odlučivanja i financiranja. Značajno mjesto u novom modelu zauzima zakonom osnovana javna Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, s osnovnom svrhom promicanja i razvoja civilnoga društva u Republici Hrvatskoj.

Nacionalna zaklada registrirana je 24. studenoga 2003. godine, s osnivačkim ulogom od dva milijuna kuna i kontinuiranim priljevom sredstava od dijela prihoda od igara na sreću i sredstava državnoga proračuna, s ciljem pružanja stručne i financijske potpore programima koji potiču održivost neprofitnog sektora, međusektorsku suradnju, građanske inicijative, filantropiju, volonterstvo te unaprjeđuju demokratske institucije društva. Određena razina nezavisnosti djelovanja Zaklade osigurana je strukturom upravljanja, tako da većina članova/članica Upravnog odbora (5) dolazi iz redova civilnoga društva, uz 3 predstavnika Vlade i jednog predstavnika lokalne i regionalne (područne) samouprave.

Nacionalnoj zakladi odobrena je financijska potpora Odjela britanske vlade za međunarodni razvoj, DFID-a, za institucionalni razvoj i prve aktivnosti vezane uz međusektorsku suradnju na lokalnoj razini. Nacionalna zaklada će, zahvaljujući CARDS-programu Europske unije, usmjeravati financijsku potporu najkvalitetnijim programima neprofitnih organizacija koje pružaju usluge u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja te izvaninstitucionalnoj naobrazbi i odgoju djece i mladih. S obzrom na navedene prihode, druge donacije domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba, te prihode od vlastite djelatnosti, Zaklada se svrstava u kategoriju javnih mješovitih zaklada (kombinacija operativne zaklade i zaklade koja dodjeljuje financijske potpore).

MISIJA, VIZIJA I VRIJEDNOSTI

Misija

Misija Zaklade je promicanje i razvoj civilnoga društva u Republici Hrvatskoj.

Vizija

Vizija Zaklade je ostvarivanje aktivnoga građanstva u razvoju modernoga društva koje teži: uspostavljanju društvene pravednosti, jednakih prilika za sve građane, snošljivosti, participativnoj demokraciji, boljim uvjetima i kvaliteti života te širenju prostora javnosti.

Vrijednosti

Vrijednosti koje respektiraju aktivnost koje Zaklada provodi jesu vrijednosti na kojima počiva vizija Zaklade i njezini ciljevi :

- poštivanje ljudskih prava,
- javnost djelovanja,
- odgovornost svih (su)dionika razvoja zajednice,
- suradnja i dijalog svih (su)dionika razvoja zajednice,
- informiranost,
- tolerancija i uvažavanje različitosti i
- nenasilje.

CILJEVI

U svrhu ostvarenja vizije, temeljni ciljevi koje Nacionalna zaklada želi postići svojim djelovanjem u okviru Strateškog plana od 2008. do 2011. godine, jesu:

1. poticanje građanstva na aktiviranje, uključivanje i sudjelovanje u razvoju lokalne zajednice
2. izgradnja kapaciteta civilnoga društva
3. razvoj međusektorske suradnje i suradnje između organizacija civilnoga društva
4. povećanje javnog utjecaja i vidljivosti aktivnosti organizacija civilnoga društva
5. razvoj društvenog poduzetništva i zapošljavanja u neprofitnom sektoru
6. povećanje utjecaja civilnoga društva u procesima donošenja raznih oblika javne politike

U okviru 1. cilja, Nacionalna zaklada će djelovati na:

- unaprjeđenju kvalitete i broja inicijativa u lokalnoj zajednici,
- razvoju kapaciteta zagovaranja i lobiranja grupa i organizacija u zajednici za opće dobro,
- razvoju mehanizama samopomoći i međusobne pomoći u zajednici,
- razvoju servisa u lokalnoj zajednici,
- poticanju suradnje i umrežavanja u lokalnoj zajednici,
- unaprjeđenju i vrednovanju volonterstva,
- razvoju socijalnoga kapitala,
- poticanju uvažavanja, tolerancije i suživota u višenacionalnim zajednicama, osobito u područjima od posebne državne skrbi,
- razvoju inicijativa koje unapređuju lokalnu zajednicu u ruralnim sredinama.

U okviru 2. cilja, Nacionalna zaklada će djelovati na:

- postizanju održivih struktura civilnoga društva,
- stjecanju znanja, vještina i iskustava potrebnih za aktivno i poduzetno djelovanje u zajednici (civilnom društvu),
- razvoju infrastrukture i sustavnog modela potpore organizacijama civilnoga društva,
- izgradnji financijske (samo)održivosti organizacija civilnoga društva,
- ulaganje u infrastrukturu za razvoj sektora i kapitalne investicije,
- poticanju korištenja novih medija i tehnologija,
- samoodrživosti djelovanja Zaklade.

U okviru 3. cilja, Nacionalna zaklada će djelovati na:

- primjeni postojećeg Programa suradnje između Vlade Republike Hrvatske i nevladinog, neprofitnog sektora u Hrvatskoj (na nacionalnoj, regionalnoj, područnoj i lokalnoj razini),
- stvaranju učinkovitih oblika međusektorske suradnje u pružanju socijalnih usluga na lokalnoj razini,
- uspostavljanju lokalnog strateškog partnerstva,
- unaprjeđenju kvalitete djelovanja organizacija civilnoga društva,
- uvođenju standarda i dobre prakse u međusektorskoj suradnji,
- podizanju razine suradnje organizacija civilnoga društva putem dinamične projektne oblike suradnje,
- stvaranja Donatorskog foruma u Republici Hrvatskoj.

U okviru 4. cilja, Nacionalna zaklada će djelovati na:

- osiguranju vidljivosti organizacija civilnoga društva putem medijskih projekata u komercijalnim i javnim medijima,
- omogućavanju razvoja neprofitnih medijskih projekata,
- osiguranju vidljivosti aktivnosti koje su financirane kroz programe financijskih potpora Zaklade,
- stvaranju javne vidljivosti i medijske prisutnosti programa i aktivnosti Zaklade
- razvoju vještina i znanja, vezanih uz odnose s javnošću i socijalnog, neprofitnog marketinga,
- unapređenju razine zagovaranja i javnih kampanja koje provode predstavnici civilnoga društva.

U okviru 5. cilja, Nacionalna zaklada će djelovati na:

- stvaranju uvjeta za zapošljavanje u neprofitnom sektoru.
- promicanju koncepta socijalnog poduzetništva,
- decentralizaciji i deetatizaciji pružanja socijalnih usluga (socijalna skrb, zaštita zdravlja, obazovanje, zaštita okoliša, informiranje itd),
- standardizaciji uvjeta za pružanje socijalnih usluga i socijalno poduzetništvo.

U okviru 6. cilja, Nacionalna zaklada će djelovati na:

- izradi strateških dokumenata i važnih oblika politike za razvoj civilnoga društva,
- unaprjeđenju kvalitete i broja istraživanja za i u civilnom društvu,

- poticanju osnivanja neovisnih organizacija za istraživanja, strategiju i politiku razvoja civilnoga društva u Hrvatskoj.

STRATEGIJE DJELOVANJA

Nacionalna zaklada će u provođenju misije i ciljeva primijeniti sljedeće strategije djelovanja:

a) Raznolikost djelatnosti

Zaklada će u svrhu što uspješnijeg zadovoljavanja prepoznatih potreba te radi ostvarivanja postavljenih ciljeva, sukladno s praksom zaklada tzv. mješovitog tipa, djelovati, uz program financijskih potpora (grant giving foundation) i putem samostalnog vođenja programa i projekata (operating foundation).

U skladu s tim, Nacionalna zaklada će:

1. dodjeljivati financijske potpore putem natječaja,
2. operativno voditi vlastite programe i projekte,
3. naručivati i ugovarati projekte i poslove,
4. surađivati i uspostavljati partnerstva s građanskim inicijativama, organizacijama civilnog društva, poslovnim i javnim sektorom, na zajedničkim projektima i programima,
5. surađivati i uspostavljati partnerstva s drugim donatorima na pojedinim programima i projektima te financijskim potporama,
6. pružati usluge evaluacijskog servisa za veće financijske potpore drugih donatora osobito međunarodnih agencija, EU i državne uprave.

b) Raznolikost izvora financiranja

U svrhu unaprjeđenja raznolikih djelatnosti te održivog i neovisnog djelovanja, Zaklada se neće oslanjati samo na sredstva osigurana Uredbom o raspodjeli dijela prihoda od igara na sreću i/ili sredstva osigurana u državnom proračunu, već će težiti osiguravanju sredstva i iz drugih izvora.

c) Decentralizacija djelovanja

Zaklada će razvijati model decentralizacije vlastitog djelovanja, koje će uključivati decentralizaciju raspolaganja sredstvima, na dva osnovna principa: regionalno djelovanje i partnersvo sa lokalnim organizacijama i inicijativama civilnoga društva. Početak uspostavljanja ovog modela temelji se na zapošljavanju suradnika za poticanje razvoja i suradnje lokalnih zajednica u regiji.

d) Davanje usluga i ulaganja

U svhu uspostavljanja dugoročne samoodrživosti, Zaklada će neke od svojih usluga ponuditi na tržištu te će razviti poslovni model za ulaganja i korištenje imovine Zaklade.

e) Razvoj sustava kvalitete

Zaklada će djelovati na postavljanju standarda zakladničke djelatnosti putem visoke razine profesionalnog rada koji će se odražavati u proceduralnosti, transparentosti te javnosti i odgovornosti u radu. Kao rezultat toga nastojanja Zaklada će uvesti sustav kvalitete, razvijen za potrebe neprofitnog sektora.

f) Razvoj partnerstava kroz međusektorsko povezivanje

U okviru realizacije postavljenih ciljeva Zaklada će uspostavljati i razvijati programe i projekte u suradnji sa javnim, poslovnim i neprofitnim, nevladinim sektorom te će takvu praksu kod drugih poticati i po potrebi osnaživati financijskim potporama.

g) Prijenos znanja

Razvijanjem vlastitih kapaciteta za edukaciju, poticanjem uspostavljanja različitih servisa kao i financijskim potporama za edukacijske programe, Zaklada će aktivno sudjelovati u standardiziranju i širenju znanja relevantnih za razvoj civilnoga društva. Ciljne skupine obuhvaćaju predstavnike javnog, poslovnog te neprofitnog, nevladinog sektora.

h) Javni utjecaj i vidljivost

Zaklada će svoju misiju i ciljeve provoditi i razvijanjem javnog utjecaja tako što će stvoriti vlastitu javnu prepoznatljivost i prepoznatljivost javnog djelovanja, kao aktivan sudionik u procesima stvaranja javnog mijenja i aktivnog građanstva (zagovaranje, lobiranje, zalaganje za nove oblike javne politike, promicanje specifičnih vrijednosti civilnoga društva).